

J E Z I K na poklicni maturi

Dijak tvori naslednje besedilne vrste:

- **uradne dopise:** vabilo, zahvalo, opravičilo, pritožbo, prijavo, prošnjo, življenjepis
- **publicistična besedila:** novico, intervju, komentar, poročilo
- **strokovna besedila:** predstavitev naprave, osebe, predmeta, postopka, navodilo za delo
- **javna besedila:** obvestilo, vabilo

Dijak bere neumetnostno besedilo, in sicer :

- **publicistično besedilo:** intervju, novico, poročilo, predstavitev osebe, oceno/kritiko, komentar, poljudnoznanstveni članek, predstavitev kraja
- **strokovno besedilo:** strokovni članek, predstavitev postopka, opis naprave
- **uradni dopis ali javno pozivno/obveščevalno besedilo:** vabilo, zahvalo, opravičilo, življenjepis, zapisnik, obvestilo, besedilo ekonomske ali politične propagande

Po prebranem besedilu ga dijak razčleni, tako da:

- prepozna namen, temo in bistvene podatke besedila,
- ugotovi okoliščine nastanka besedila,
- ugotovi besedilno vrsto,
- razvrsti besedilo glede na praktični namen, prenosnik, spodbujanje naslovnika k odzivu, razodevanje sporočevalca, izbrani krog naslovnikov, družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom, sporočilni namen in slogovni postopek,
- ugotovi vlogo nebesednih spremljevalcev pisanja/govorjenja,
- pravopisno uredi in razloži besedilo (velika začetnica, ločila, pisanje skupaj/narazen, zapis premi govora),
- poišče slogovno zaznamovane besede in navede slogovno nezaznamovane ustreznice,
- izpiše stalne besedne zveze in jih zamenja s prostimi besednimi zvezami,
- izpiše/tvori besede iste besedne družine,
- poišče eno- in večpomenke,
- poišče nadpomenke, sopomenke, protipomenke, podpomenke in blizuzvočnice,
- poišče prevzeto besedo (izposojenko, tujko, citatno besedo) in jo zamenja z domačo ustreznico,
- znajde se v slovarskem sestavku SSKJ (glava, zaglavje, razlage, ponazarjalno gradivo, kvalifikatorji, frazeološko/terminološko gnezdo)
- besede zna ločiti na tvorjenke in netvorjenke,
- besede razvršča glede na besedotvorne načine,
- ugotovi število povedi v delu besedila,
- določi število stavkov v izbrani povedi in prepozna odnose med stavki (vrsta podredja, priredja),
- pretvori dvostavčne v enostavčne povedi,
- ugotovi stavčne člene in njihove dele v povedi,
- pretvori stavčne člene v odvisnike,
- pretvori premi govor v odvisnega in obratno,
- določi izgovor zapisane besede in utemelji razliko med zapisom in izgovorom,
- glasnike v besedi zna razvrstiti v skupine slovenskih knjižnih glasnikov,
- besedo uvrsti v besedno vrsto in utemelji svojo odločitev,
- pregibne besedne vrste zna pravilno pregibati (sklanjati, stopnjevati, spregati),
- nepregibne besedne vrste zna ustrezno uporabiti v stavku.